

PAŁAC STASZICA W CZASIE 2. WOJNY ŚWIATOWEJ I W OKRESIE POWOJENNYM 1939–1952

Krakauerstraße, 2. wojna światowa, KLZ

Pałac Staszica zniszczony w czasie 2. wojny światowej, 1944, Materiały TNW, APAN, Zbiór Fotografii, XXXI-35

Zbombardowany, spalony, w wielu miejscach rozbity, dzięki wspaniałej grubości murów, dzięki silnej konstrukcji, utrzymał się na powierzchni miasta, dumnie górując nad pogorzelskim warszawskim, nad Krakowskim Przedmieściem i Nowym Światem.

Piotr Biegański, 1951

Widok z okien Pałacu Staszica na Krakowskie Przedmieście w czasie powstania warszawskiego, 1944, Materiały Jadwigi Braun-Domańskiej, APAN, III-367, b.p., fot. S. Braun, pseud. Kris

We wrześniu 1939 roku w Pałac Staszica uderzyła bomba i zniszczyła całą jego prawą stronę na wysokości drugiej i trzeciej kondygnacji od ulicy Nowy Świat, a budynek został okaleczony kulami i pociskami. Gestapo opieczętowało gmach i zabrało akta personalne członków TNW oraz materiały do roczników Towarzystwa za lata 1938 i 1939. W czasie powstania warszawskiego, tak jak wiele domów stolicy, gmach pełnił rolę placówki powstańczej (baza zgrupowania „Harnaś”, uczestniczącego m.in. w udanej akcji na gmach Komendy Policji i kościół św. Krzyża, oraz żołnierzy z rozbitego w czasie ataków na Uniwersytet Warszawski zgrupowania „Krybar”). Pałac Staszica został 6 września opanowany przez Niemców i po powstaniu spalony. Po wojnie, dzięki staraniom ówczesnego sekretarza generalnego Towarzystwa Naukowego Warszawskiego profesora

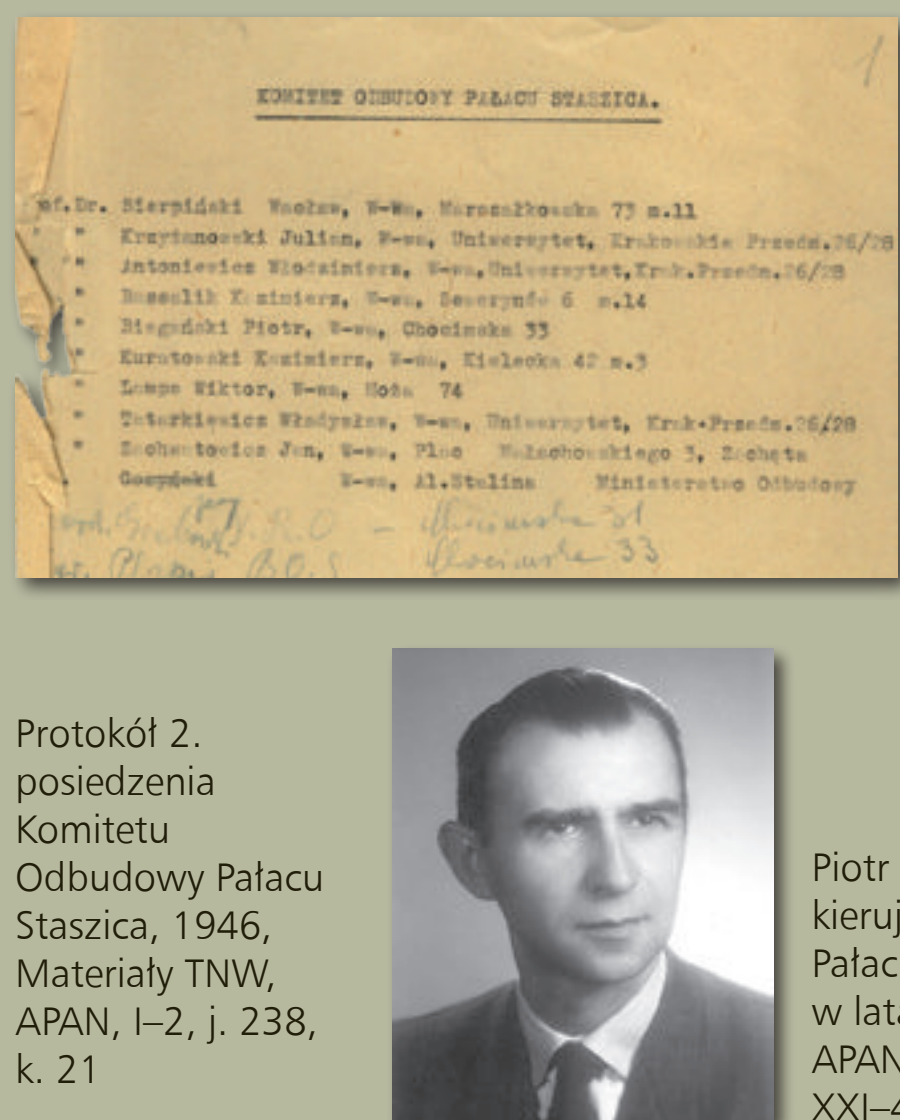
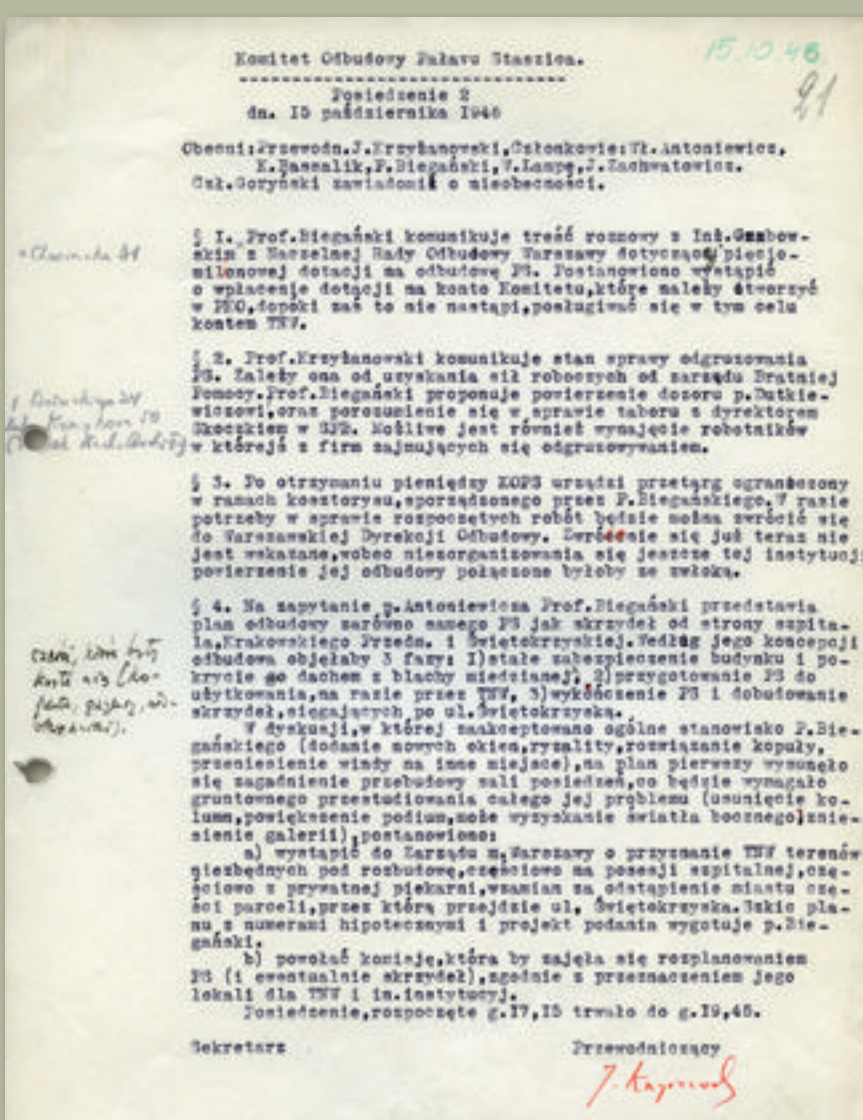
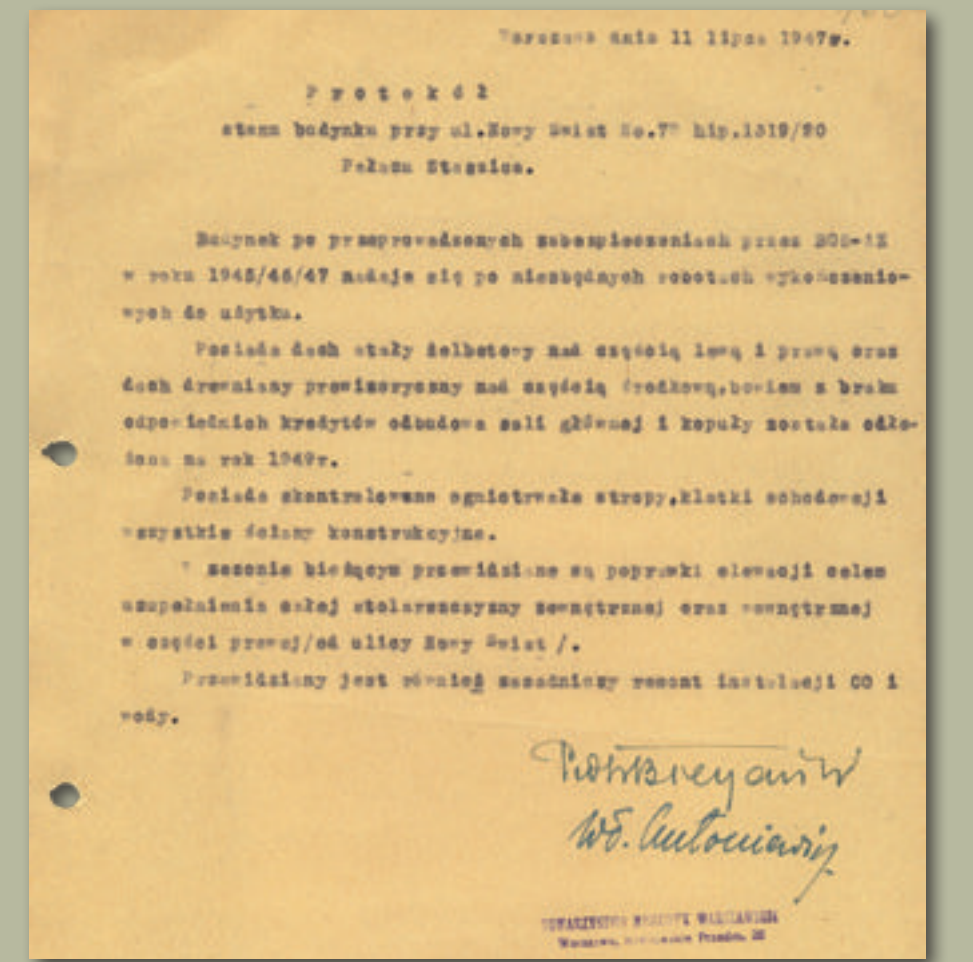
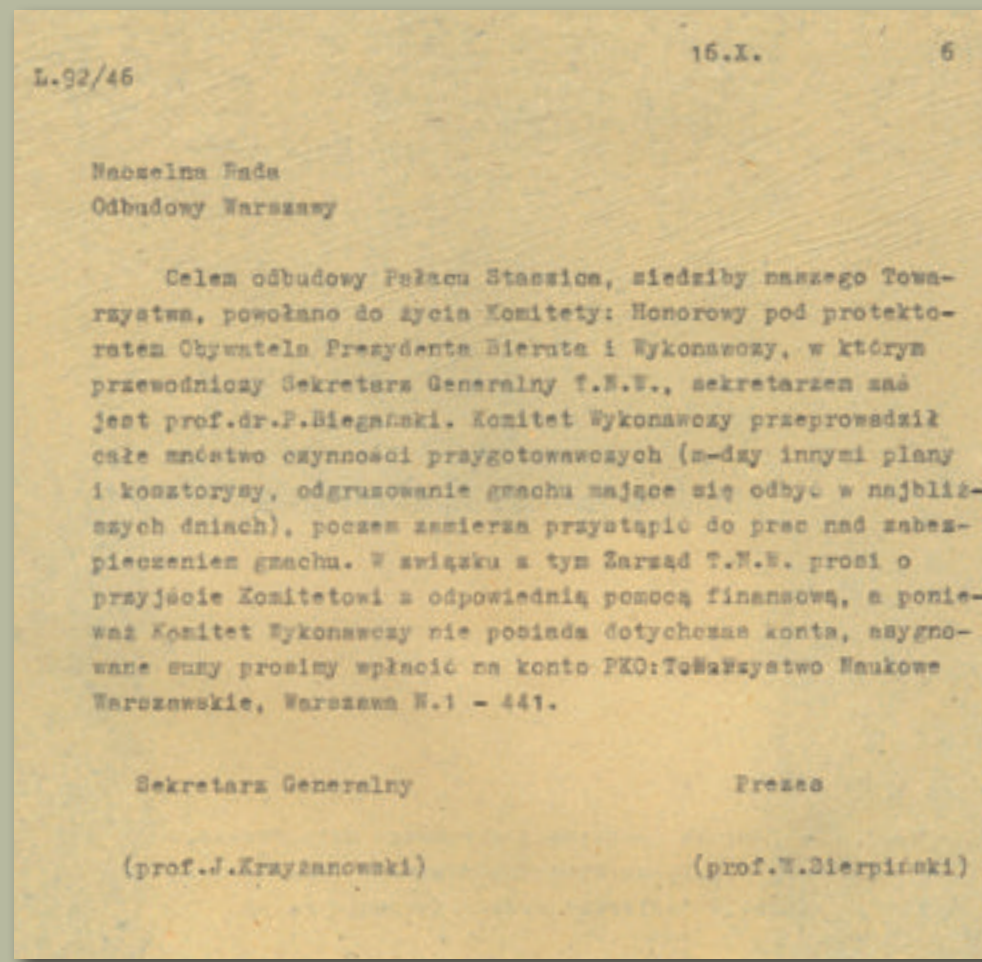
Juliana Krzyżanowskiego, powołano pod honorowym patronatem prezydenta Bolesława Bieruta Komitet Odbudowy Pałacu Staszica na czele z prezesem TNW profesorem Wacławem Sierpińskim. Komitet, uzyskawszy pomoc finansową ze strony państwa i społeczeństwa, rozpoczął działalność już w 1946 roku, a zakończył w roku 1950. Dom nauki polskiej został odbudowany pod kierunkiem profesora Piotra Biegańskiego. Ponieważ zamiarem KOPS było przywrócenie domowi TPN pierwotnej, klasycystycznej formy, a nie zachowały się szkice, projekty, rysunki ani inne materiały, przedsięwzięcie to okazało się niezwykle trudne, wymagające nie tylko wnikliwej analizy twórczości Antonia Corazziego, ale i zbadania proporcji i konstrukcji gmachu. Tymczasem 23 listopada 1948 roku dom był już gotowy (w 50%) na przyjęcie swoich dostojeńskich właścicieli.

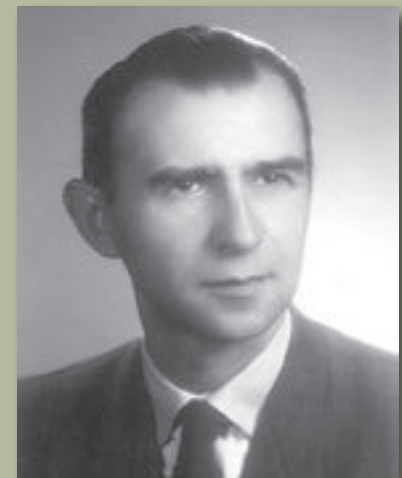
Pałac Staszica zniszczony w czasie 2. wojny światowej, widok na stronę południową, 1945, APAN, Zbiór Fotografii, XXXI-33

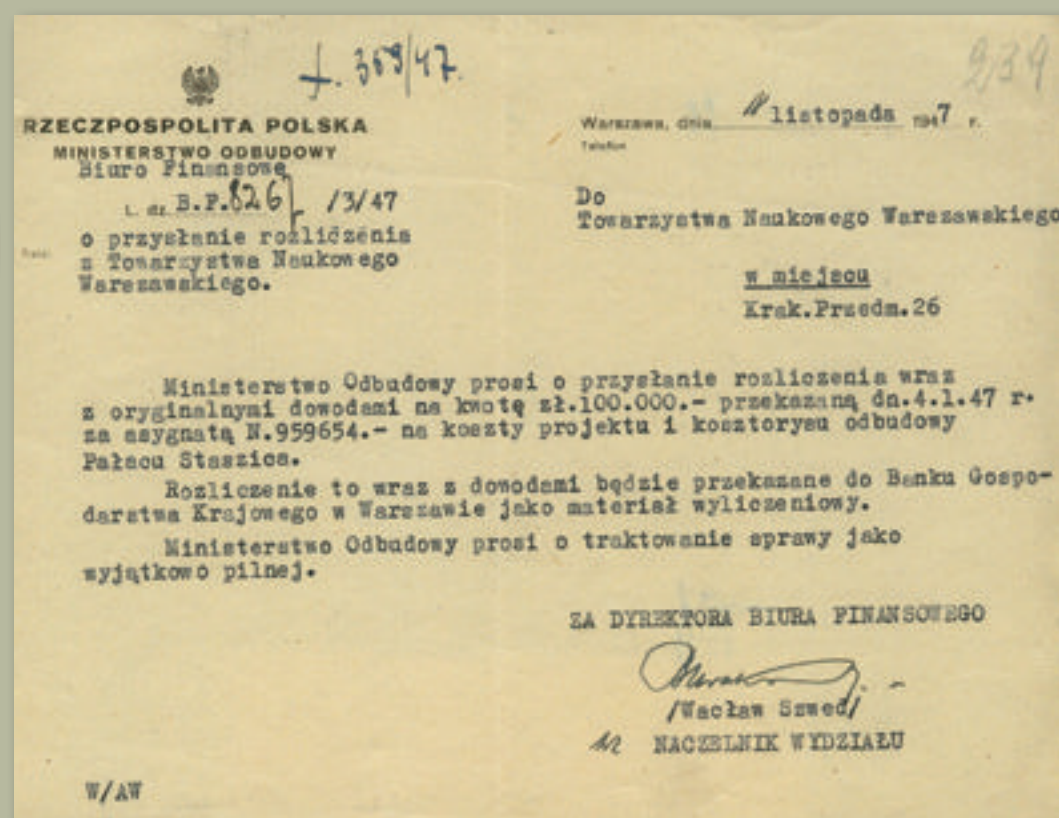
Pałac Staszica zniszczony w czasie 2. wojny światowej, 1945, APAN, Zbiór Fotografii, XXXI-34; XXXI-36; KLZ

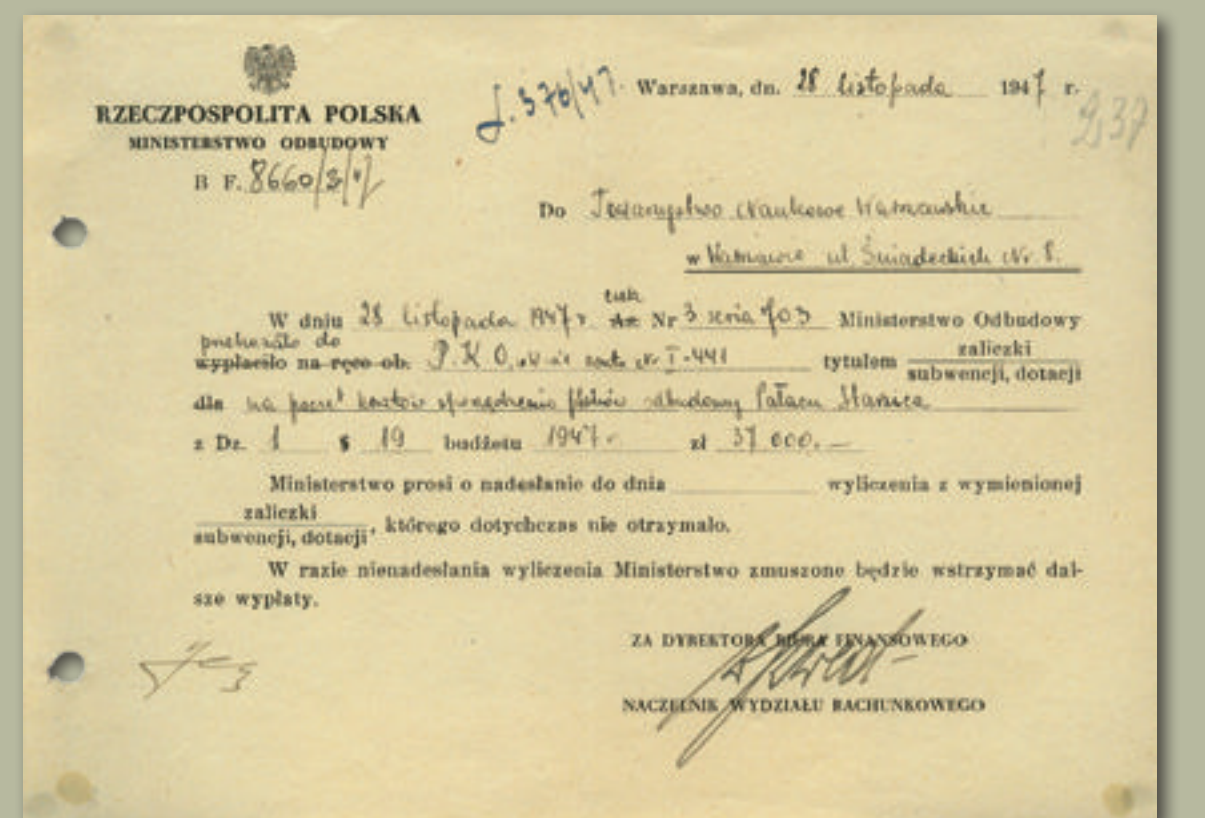
Wiesław Winkler, Julian Krzyżanowski, sekretarz generalny TNW. 60. rocznica pracy dla nauki i sztuki, 1973, APAN, Zbiór Medali, 467

Protokół 2. posiedzenia Komitetu Odbudowy Pałacu Staszica, 1946, Materiały TNW, APAN, I-2, j. 238, k. 21

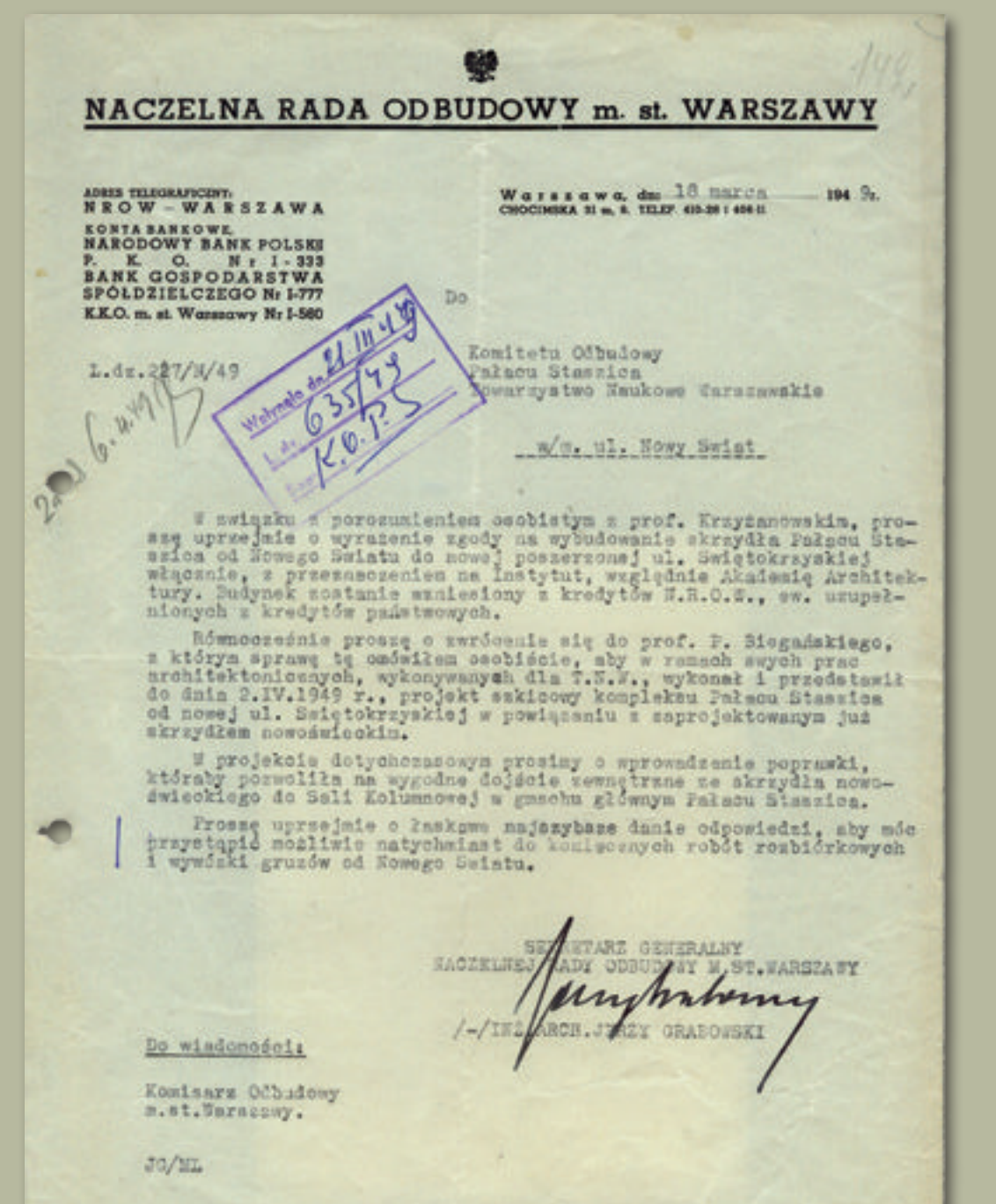
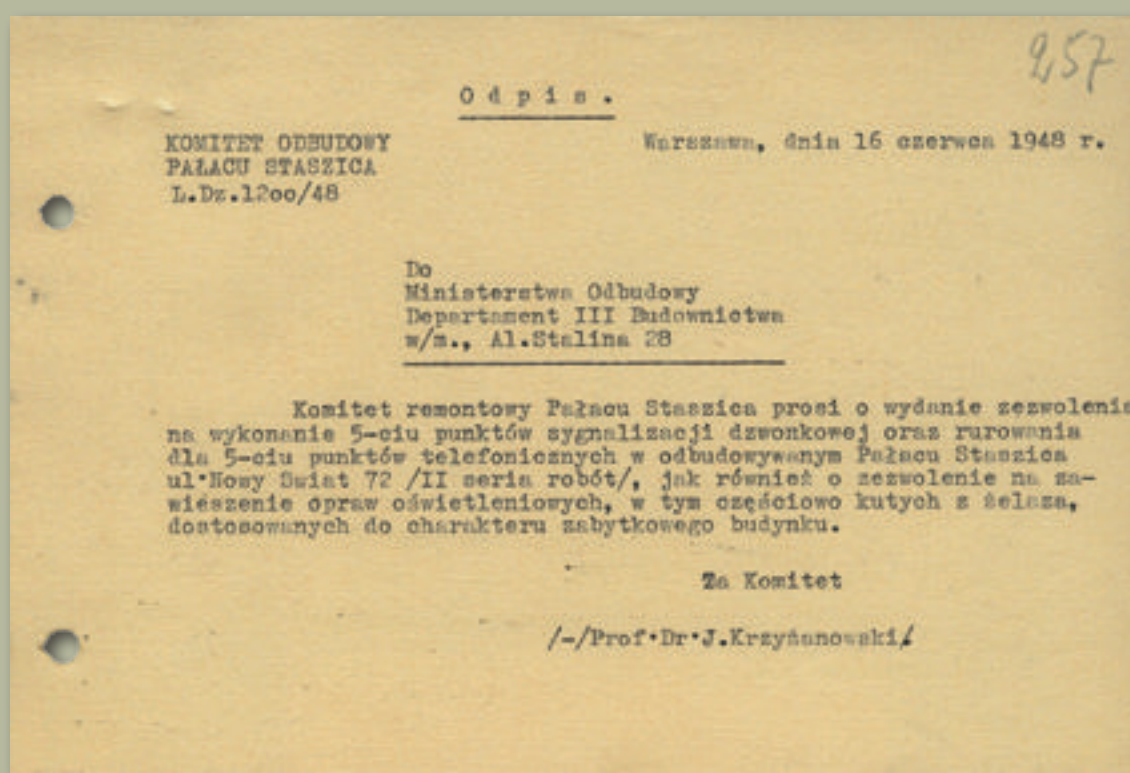
Korespondencja związana z odbudową Pałacu Staszica po 2. wojnie światowej, 1946, 1947, Materiały TNW, APAN, I-2, j. 238, k. 1; j. 86, k. 175; j. 88, k. 100, 237, 239

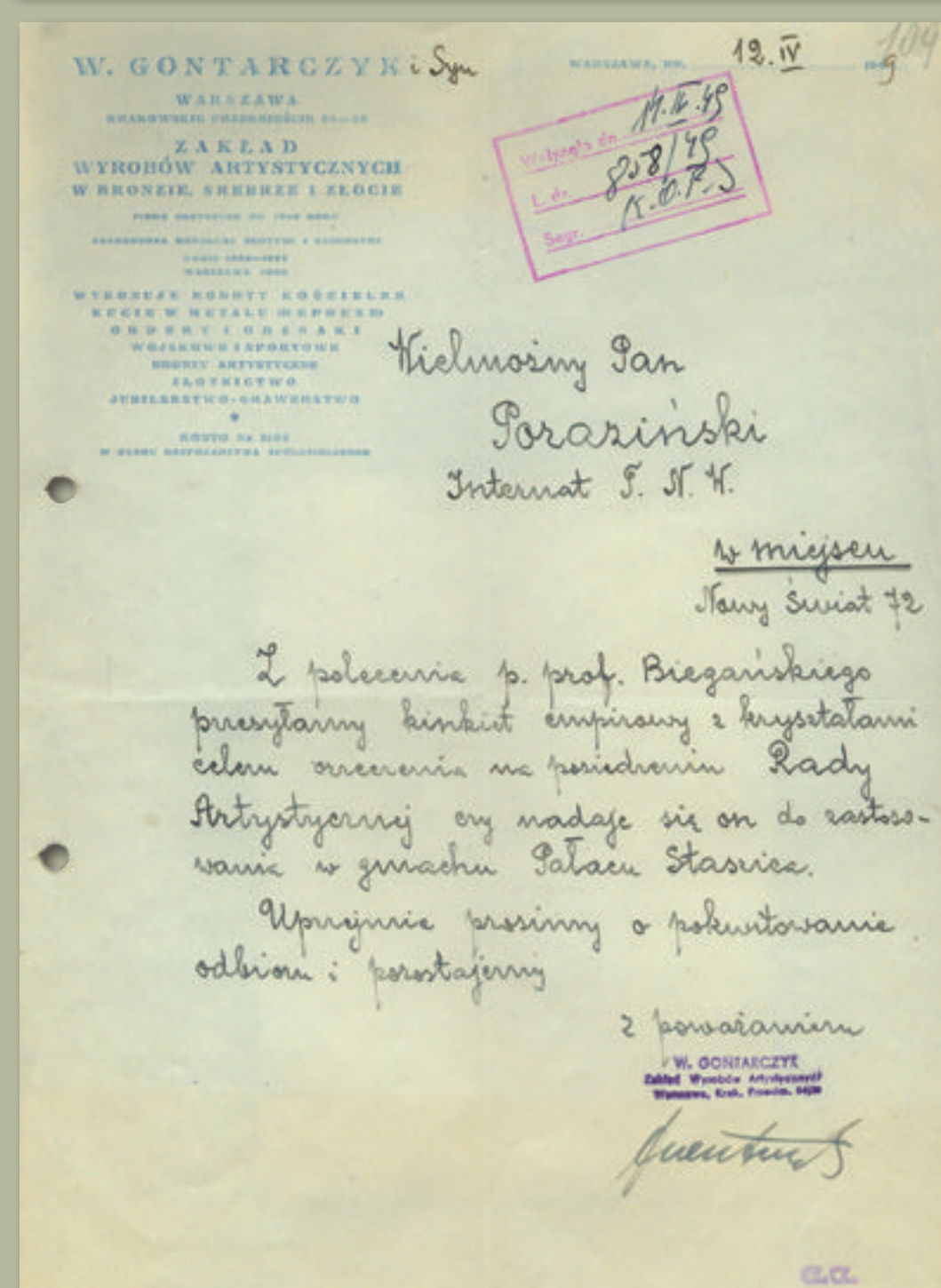
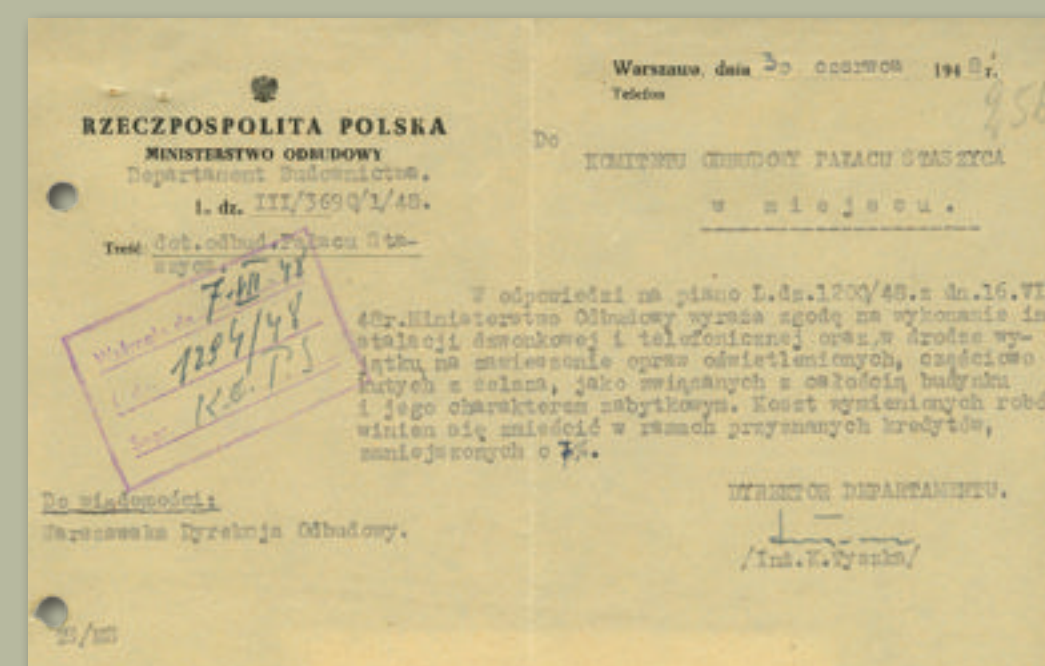
Pałac Staszica po 2. wojnie światowej, główna fasada w czasie robót rekonstrukcyjnych, 1947, APAN, Zbiór Fotografii, XXXI-39

Pałac Staszica po 2. wojnie światowej, fragment głównej fasady w okresie wstępnych zabezpieczeń, 1946, APAN, Zbiór Fotografii, XXXI-38

Pałac Staszica po 2. wojnie światowej, główna fasada po zakończeniu zabezpieczeń oraz robót rekonstrukcyjnych przywracających boczne ryzality, 1947, APAN, Zbiór Fotografii, XXXI-40

Korespondencja związana z odbudową Pałacu Staszica po 2. wojnie światowej, 1948, 1949. Materiały TNW, APAN, I-2, j. 238, k. 109, 142, 256, 257, 258